

Rentable Robert Redford

Charles Robert Redford Jr. - er født den 18. august 1937 i Santa Monica, Californien. Droppede ud af skolen i 57 for at tage på dannelsesrejse i Europa. Fattig som en kirkerotte i sine første år som professionel skuespiller, men så...

Da Robert Redford var i slutningen af sine teenageår rejste han rundt i Europa. Ambitionen var at blive billedkunstner og han bar altid en skitsebog på sig. Venstresiderne var til tegninger og højresiderne til beskrivelser af det han så. Han var stærkt inspireret af Poe, Hemingway, Wolfe og Henry Miller. 'Jeg gik virkelig meget op i hvor miserabelt det hele var. Det vokser man fra', siger Redford.¹

af Ole Steen Nilsson

Karrieren som maler blev kort men senere, da han skulle instruere sin første film, *En ganske almindelig familie* (80), fik han alligevel brug for sine evner som tegner. Indtil da havde han som skuespiller med vilje ikke sat sig ind i hele det tekniske sprog som omslutter filmindspilningen; 'jeg tænkte, at det ville stå i vejen for min præstation, jeg tænkte, at

det jeg skyldte filmen var en præstation, der var en fuldstændig del af det rum som jeg befandt mig i.'² Men som instruktør var det pludselig ham selv, der skulle tage stilling til alle de tekniske valg og beslutninger, og for at kommunikere med fotografen måtte han undervejs tegne et komplet storyboard. Siden er det blevet lettere for hver ny film – *Milagro* (88), *Ved floden* (92) og *Quiz Show* (94).

Side 19: Redford under indspilningen af 'Quiz Show'. Herover (øverst): Redford og Newman i 'Butch Cassidy And The Sundance Kid' (69). Nederst: Redford bag kamerate i 'Quiz Show'.

Til gengæld føler han sig som en mere velfunderet skuespiller efter at have lært instruktørens metier, har større tålmodighed med sine egne instruktører og har samtidig fået et nyt syn på skuespillerens kvaliteter. Meget kan han tolerere fra den kant, fordi han selv er skuespiller, men en aktor som ikke lytter eller som tror at kunne noget uden så at kunne det, være sjov fx, står sig ringe hos instruktøren Redford. Til gengæld skal skuespilleren helst have en god fornemmelse for rytme og timing, gerne gennem erfaringer med musik eller sport. Som iscenesætter føler Redford sig påvirket af bl.a. Sydney Pollack, som altid vidste hvad han gjorde og George Roy Hill, som for-

stod at skære det overflødige væk for at fortælle historien enkelt, effektivt og visuelt. Det var med Hills mesterlige western *Butch Cassidy & The Sundance Kid* (69) at Redford trådte ind i superstjernernes rige.

Pyrrhus

Redfords involvering i filmarbejdet strækker sig meget længere tilbage end instruktørdebuten i 1980. Allerede i 1969 producerede han sin første film, den fremragende, næsten modernistiske *Det er koldt på toppen*. Den var tænkt som den første i en trilogi, med pyrrhusejren som tema. *Det er koldt på toppen* foregår i sportsverdenen, den anden er *Stem på McKay* (71), i politikens verden, mens den sidste, der skulle handle om forretningsverdenen aldrig blev til noget. Men på en måde, siger Redford, kan man opfatte *Quiz Show* som afslutning på trilogien. En analyse af den landsdækkende massehypnose som 50-ernes gameshows satte folk i, gennem en blanding af den amerikanske drøm og mediemanipulation, med fjernsynet som den pumpe, der ledte saften ind i vore årer.³ Emnet havde alle de kvaliteter som Redford længe havde søgt efter: 'grådighed, manipulation af sandheden og det faktum at vore liv er styret af købmænd.'⁴ Og efter de landlige og mere poetiske toner i både *Milagro* og *Ved*

floden havde han lyst til at lave en urban film, fortælle med et hurtigere tempo, som samtidig kunne afspejle storbyen.

Politik uden propaganda

Redford, der deler sin tid mellem bjergene i Utah og bylivet i New York, har ofte gjort sig gældende i politiske og miljømæssige sager, både i og uden for sine film. Fx vender 1800-tals-mennesket Jeremiah Johnson, i den stærke og noget undervurderede western *Manden der ikke kunne dø* (73), civilisationen ryggen og bliver i ødemarken bevidst om naturens orden – den er i øvigt Redfords egen favorit, han betegner den som sin mest personlige film; *Milagro* lader et miljøspørgsmål være bærende for intrigen; og dokumentarfilmen *Incident at Oglala* (92) berører de amerikanske indianeres forhold fokuseret på en mystisk mordsag og en efterfølgende lusket retssag, der idømte Leonard Peltier fra Pine Ridge reservatet to gange fængsel på livstid.

Med den skarpsindige *Stem på McKay*, som handler om hvordan en politiker og måske kommende præsidentkandidat bliver formet, ønskede Redford at udtrykke sin egen vrede og sit kyniske syn på det politiske system – 'jeg ville lave en meget sort film om hvordan mennesker bliver valgt i det her land – det hele handler om kosmetik, udlukkende image og kosmetik. Og det var i 1971. Jeg anede ikke at det kunne have en så bærende kraft og stadig eksistere i dag uden at noget er ændret – at man kan ende med Dan Quale.'⁵ Få år senere købte Redford rettighederne til journalisterne Woodward og Bernsteins bog, og producerede *Alle præsidentens mænd* (76), oven på den disillusion, der fulgte i kølvandet på Watergate. Egentligt skulle han ikke selv medvirke, men projektet voksede sig så stort at han gik ind og tog rollen som Bob Woodward. På det tidspunkt var han den mest efterspurgte stjerne i Hollywood, hans medvirken ville være et klart salgspul og understreger samtidig den pragmatiske holdning: 'Jeg har aldrig troet på agitprop,' siger Redford, 'jeg mener ikke at det virker. Mennesker kan ikke lide at bliver prædikeret for og behandlet som børn. Jeg tror på at arbejde politisk i film, men jeg tror også at det skal være underholdende, for sådan er vort medium. Vi er ikke i politik.'⁶

Sundance

Efter Oscar-succesen med *En ganske almindelig familie* brugte Redford fire år på at etablere to sympatiske foretagender. Dels Institute for Resource Management, der bl.a. sponsorerer konferencer inden for naturbeskyttelse, og som afspejler filmskabernes mangeårige involvering i den amerikanske miljøssag. Dels det noget mere kendte Sundance Institute, en nonprofit-workshop til udvikling af uafhængigt producerede film. Instituttet tilbyder især produktionsstøtte og professionel hjælp til filmskabere med at få deres værker ud i distribution, samt arrangerer en årlig filmfestival, kaldet United States Film Festival.

Denne festival, der bliver afholdt i skiportsbyen Park City i Utah, er på få år blevet et virkeligt tilløbsstykke, med flere journalister, flere Hollywoodagenter og studiechefer med ringende trådløse telefoner end tidligere.⁷ Selv Naomi Campbell dukkede op for at promovere dokumentarfilmen *Unzipped* om tøjdesigneren Issac Mizrahi, og under festivalen måtte Redford, der ellers sjældent selv viser sig, minde deltagerne om, at Sundance ikke handler om Hollywood, men om filmskabere.

I undergrunden er der stigende utilfredshed med festivalens karakter, så en gruppe filmkunstnere organiserede i år, under navnet Slamdance, en alternativ forevisning af en lille række uafhængige spille- og kortfilm, i den nærliggende Salt Lake City. Udbryderne anklager Sundance-filmene for at være for mainstream og alt for professionelle at se på, lige som flere af filmene i år faldt inden for etablerede genrer. Men selv om selskaber som Fine Line, Miramax og Gramercy er ved at bygge en forretning op vha. uafhængigt producerede film, er det bestemt ikke altid nogen lukrativ forretning. Af den samlede box office-indtjening sidste år i USA står de uafhængige film sammen med film fra halvstore filmstudier kun for seks procent – heraf tegner Tarantinos *Pulp Fiction* sig alene for halvdelen.

Og grundlæggeren Redford er ikke mere blåøjet, end at han anderkender at industriens købmandsmæssighed ofte går forud for kunstens værdi: 'Det drejer sig først og fremmest om forretning. Man skal ikke narre sig selv og tro at kunsten spiller nogen større rolle. Kunsten spiller kun en rolle hvis det kan fremme forretningen. En lille film,

der måske opfattes som en kunstfilm, er kun regnet for noget hvis den laver penge.⁸ Selv har Redford vist sig at være en ganske rentabel filmskaber. *En ganske almindelig familie* kostede blot seks mio. dollars men indspillede 10 gange så meget, og *Ved floden*, der i Hollywoodsammenhæng med sine omkostninger på 10 mio. dollars også var en lille film med den da ukendte Brad Pitt, indløste 35 mio. dollars. *Quiz Show* fik USA-premiere i efteråret 1994 og har rundet 20 mio. dollars – nogen lunde svarende til filmens pris, men indtjeningen har alle muligheder for at blive forøget, hvis det amerikanske filmakademis medlemmer er nådige ved Oscaruddelingen i år.

Sundance på tv

Sundance stopper imidlertid ikke ved centeret i Utah. Redford har netop indgået et samarbejde med det amerikanske kabel-tv-selskab Showtime Networks. Planen er til efteråret at åbne betalingskanalen *Sundance Film Channel*, der kun skal vise uafhængigt producerede spillefilm samt kort- og dokumentarfilm fra både USA og resten af verden, især af kunstnere der arbejder uden for mainstreamfilmen, dvs. uden for det etablerede Hollywood. Kabelabonnenterne i USA skal kunne modtage over 50 film om måneden, eller omkring 300 forskellige titler om året, uden forstyrrende reklamaufbrydelser. Showtime Networks driver i forvejen fire forskellige betalingskanaler, hvoraf to af dem, *Showtime* og *The Movie Channel*, har mere end 12 millioner abonnenter.

... og på film

Der vil komme nye muligheder for at se skuespilleren Redford, heldigvis – ligemeget hvad hans kritikere finder på af negative argumenter, så må de i sidste ende indrømme, at manden har en uforlignelig fotogenitet, filmisk udstråling og et indre liv på lærredet, der gør hver eneste af hans optrædender værd at se på. Det næste projekt er Touchstones *Up Close and Personal*, der har Redford og Michelle Pfeiffer i hovedrollerne – efter planen skal indspilningen starte i foråret 95. Men Robert Redford vil også for fremtiden fortsætte som filmskaber, ungdommens kreative ambitioner er nu for alvor ved at finde forløsning i instruktionen: 'Der er mere kunst over det end over skuespillet', erkender Redford.⁹ I skuespillet får man en rolle

som man fylder ud. Men at instruere er som at putte noget på kanvaslærredet.'

Filmografi:

Bag fjendens linier – skuesp. (War Hunt, Dennis Sanders, 62), *Inside Daisy Clover* – skuesp. (Robert Mulligan, 65), *Situationen håbløs, men ikke alvorlig* – skuesp. (Situation Hopeless – But Not Serious, Gottfried Reinhardt, 65), *Den djævelske jagt* – skuesp. (The Chase, Arthur Penn, 66), *Hvermands pige* – skuesp. (This Property Is Condemned, Sydney Pollack, 66), *På bare tæer i parken* – skuesp. (Barefoot in the Park, Gene Saks, 67), *Butch Cassidy og the Kid* – skuesp. (Butch Cassidy and the Sundance Kid, George Roy Hill, 69), *Det er kaldt på toppen* – skuesp., exe. prod. (Downhill Racer, Michael Ritchie, 69), *Jagten på Willie Boy* – skuesp. (Tell Them Willie Boy Is Here, Abraham Polonsky, 69), *Lille Fauss og Store Halsy* – skuesp. (Little Fauss and Big Halsy, Sidney J. Furie, 70), *Stem på McKay* – skuesp., exe. prod. (The Candidate, Michael Ritchie, 72), *Fire uheldige helte* – skuesp. (The Hot Rock, Peter Yates, 72), *Manden der ikke kunne dø* – skuesp. (Jeremiah Johnson, Sydney Pollack, 72), *Sidste stik* – skuesp. (The Sting, George Roy Hill, 73), *Vore bedste år* – skuesp. (The Way We Were, Sydney Pollack, 73), *Broken Treaty at Battle Mountain* – fortæller (74), *Den store Gatsby* – skuesp. (The Great Gatsby, Jack Clayton, 74), *Alle tiders vovehals* – skuesp. (The Great Waldo Pepper, George Roy Hill, 75), *Tre døgn for Condor* – skuesp. (Three Days of the Condor, Sydney Pollack, 75), *Alle præsidentens mand* skuesp., exe. prod. (All the Presidents Men, Alan J. Pakula, 76), *Broen ved Arnhem* – skuesp. (A Bridge Too Far, Richard Attenborough, 77), *Den lysende rytter* – skuesp. (The Electric Horseman, Sydney Pollack, 79), *Brubaker – en bombe under systemet* – skuesp. (Brubaker, Stuart Rosenberg, 80), *En ganske almindelig familie* – instr. (Ordinary People, 80), *Den bedste* – skuesp. (The Natural, Barry Levinson, 84), *Mit Afrika* – skuesp. (Out of Africa, Sydney Pollack, 85), *Leg med ild!* – skuesp. (Legal Eagles, Ivan Reitman, 86), *Milagro* – instr., prod. (The Milagro Beanfield War, 88), *Promised Land* – exe. prod. (Michael Hoffman, 88), *Yosemite: The Fate of Heaven* – fortæller, exe. prod. (88), *Søstre* – exe. prod. (Some Girls, Michael Hoffman, 89), *To Protect Mother Earth* – fortæller (89), *Havana* – skuesp. (Havana, Sydney Pollack, 90), *The Dark Wind* – exe. prod. (Errol Morris, 91), *Incident at Oglala* – fortæller, exe. prod. (Michael Apted, 92), *Ved floden* – instr., fortæller, prod. (A River Runs Through It, 92), *Sneakers* – skuesp. (Sneakers, Phil Alden Robinson, 92), *Et frækt tilbud* – skuesp. (Indecent Proposal, Adrian Lyne, 93), *Quiz Show* – instr. prod. (94).

Noter:

1. 'Master of the Game' *Entertainment Weekly*, 30. september 1994, pp. 22-29; p. 29.
2. 'Robert Redford. The Rolling Stone Interview', *Rolling Stone*, 6. oktober 1994, pp. 72-77 & 98; p. 77.
3. *Rolling Stone*, p. 76.
4. *Rolling Stone*, p. 74.
5. *Rolling Stone*, p. 76.
6. *Rolling Stone*, p. 98.
7. *Variety*, 30. januar 1994, pp. 6, 13, 30.
8. *Rolling Stone*, p. 98.
9. 'Robert Redford. Alone on the Ranch', *Esquire*, september 1992, pp. 166-173; p. 170.